

FINANSDEPARTEMENTET

18. NOV. 2004

Saksnr. 04 13059-4
Arkivnr.Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 OsloSaksbehandler: Aud Veierud
Vår referanse: 04/10685 ASV
Deres referanse: 04/3059 FM KyK
Dato: 16. november 2004**INNFØRING AV TIDSBEGRENSET UFØRESTØNAD I FOLKETRYGDEN -
VIRKNINGER FOR FORSIKRINGSKONTRAKTER**

Kredittilsynet viser til Finansdepartementets brev av 13. oktober 2004.

Departementet ber om kommentarer til spørsmål fra stortingsrepresentant Magnhild Meltveit Kleppa vedrørende konsekvenser for forsikringskontrakter som følge av at folketrygden har innført tidsbegrenset uførestønad.

Tidsbegrenset uførestønad ble innført med virkning fra 1. januar 2004, jf. Ot.prp. nr. 102 (2001–2002) og Innst. O. nr. 86 (2002–2003). Bakgrunnen for innføring av tidsbegrenset uførestønad var vanskeligheter med å forutse med sikkerhet den videre utvikling i helse-tilstanden eller inntektsmulighetene på innvilgelsestidspunktet for uførestønad. Det ble lagt til grunn at selv om vilkårene for uførepensjon er oppfylt, ville enkelte av stønadsmottakerne likevel kunne bli reaktivert. Videre var det ønskelig å fjerne varighetsperspektivet i regelverket for innvilgelse av uførepensjon.

Private kollektive pensjonsordninger

Med private pensjonsordninger menes her pensjonsordninger som en arbeidsgiver innen privat sektor etablerer for sine arbeidstakere. De fleste private pensjonsordningene yter uførepensjon. Uførepensjon i kollektive pensjonsordninger innvilges normalt med krav om at det er innvilget uførepensjon fra folketrygden. Forsikringsvilkårene for private pensjonsordninger har bestemmelser for innvilgelse av uførepensjon som er felles for alle kollektive pensjonsordninger i det enkelte selskap. Nedenfor gis to eksempler på slike bestemmelser fra to ulike selskaper.

Eksempel 1:

Hvis forsikringen omfatter uførepensjon, inntre retten til denne pensjon når medlemmets ervervsevne på grunn av sykdom, skade eller lyte har vært nedsatt med minst 25 % i et sammenhengende tidsrom av 12 måneder. Hvis folketrygden har utbetalt sykepenges i den periode og etter de regler som er fastsatt i loven, inntre likevel retten til uførepensjon senest den dag sykepengene fra folketrygden opphører. (...)

Det kan i fastsettes i avtalen at retten til uførepensjon skal inntre etter andre tidsrom enn nevnt over. (...)

For pensjonsordninger som går inn under lov om foretakspensjon, gjelder særlige vilkårsbestemmelser for utbetaling av uførepensjon basert på lovens bestemmelser.

Eksempel 2:

Hvis forsikringen omfatter uførepensjon, inntre retten til denne når den forsikredes arbeidsuførhet på grunn av sykdom, skade eller lyte har vært nedsatt med minst 20 % i et sammenhengende tidsrom av mer enn 12 måneder, jfr. likevel LOF § 6-1. (...)

Som det følger av eksemplene over kan det innvilges uførepensjon fra private pensjonsordninger når uføregraden er lavere enn 50 prosent, som er laveste uføregrad som benyttes i folketrygden både for uførepensjon og tidsbegrenset uførestønad. Kredittilsynet vil peke på at det å skulle foreta vurdering av uførhet uten at det foreligger et vedtak om uførepensjon fra folketrygden, ikke er en ny situasjon for livsforsikringsselskapene. Et annet moment som Kredittilsynet vil peke på, er at kravet om å ha fått innvilget uførepensjon fra folketrygden ikke er avgjørende for innvilgelse av uførepensjon fra en privat pensjonsordning.

Kredittilsynet vil for øvrig nevne at pensjonsordningene har regelverk og systemer for å ivareta at en ufør arbeidstaker enten endrer sin uføregrad eller går tilbake i fullt arbeid (såkalt reaktivering). Kredittilsynet kan etter dette ikke se at det skal ha noe å si for retten/muligheten til å få innvilget uførepensjon fra en kollektiv pensjonsordning at folketrygden har innført tidsbegrenset uførestønad.

De problemer som eventuelt reiser seg i forhold til tidsbegrenset uførestønad, synes heller å gå på *størrelsen* av den uførepensjon som private pensjonsordninger skal utbetale. Vi vil i det etterfølgende omtale slike problemstillinger for de enkelte typer kollektive pensjonsordninger som er etablert iht. lov om foretakspensjon og lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold.

Pensjonsordninger etter lov om foretakspensjon

Lov 24. mars 2000 om foretakspensjon § 6-1 tredje ledd angir at uførepensjon fra pensjonsordningen først begynner å løpe 12 måneder etter at ervervsevnen ble redusert, eller tidligere dersom utbetaling av sykepenges/attføringspenges stanser forut for dette. Videre fastsettes at

når attføringspenger utbetales i mer enn 12 måneder etter at ervervsevnen ble redusert, utbetales uførepensjon først når attføringspengene stanser. Det kan således ikke utbetales uførepensjon fra pensjonsordningen så lenge det utbetales attføringspenger. Lovens ordlyd er imidlertid ikke til hinder for at det utbetales uførepensjon fra en pensjonsordning samtidig som det utbetales tidsbegrenset uførestønad fra folketrygden. Dette fører til forskjellige betingelser for utbetaling av uførepensjon fra pensjonsordningen avhengig av hvilken ytelse som utbetales fra folketrygden.

Tidsbegrenset uførestønad utmåles som kjent på samme måte som rehabiliterings- og attføringspenger, dvs. at ytelsen er 66 prosent av et beregningsgrunnlag basert på pensjongsivende inntekt etter nærmere regler. Folketrygdens uførepensjon fastsettes etter andre beregningsregler enn tidsbegrenset uførestønad, noe som medfører at uførepensjonens andel av lønn er synkende med økende lønn. Uførepensjon etter lov om foretakspensjon er tilpasset uførepensjon fra folketrygden (foretakspensjonsloven § 6–3, jf. § 5–5). Samlet pensjon fra folketrygden og pensjonsordningen når det er innvilget tidsbegrenset uførestønad, kan derfor bli høyere enn det som var tiltenkt i pensjonsordningens pensjonsplan.

Som det følger av beskrivelsen over, er hovedproblemet i forhold til pensjonsordninger etter lov om foretakspensjon at for store inntektsgrupper blir samlede ytelser høyere enn det intensjonen med lovverket tilsier. Det er derfor et spørsmål om det bør tillates at pensjonsordningen utbetaler uførepensjon helt eller delvis når det utbetales tidsbegrenset uførestønad.

Finansdepartementet har i sitt svarbrev av 7. oktober 2004 til Stortinget vist til at det i Ot.prp. nr. 102 (2001–2002) Om lov om endringer i folketrygdloven og i enkelte andre lover (tidsbegrenset uførestønad) er uttalt at det tas sikte på å komme tilbake med en særskilt vurdering av behovet for endringer i lov om foretakspensjon. Videre er det vist til at eventuelle endringer i lov om foretakspensjon som følge av Ot.prp. nr. 102 (2001–2002) for tiden blir vurdert av Finansdepartementet i samarbeid med Arbeids- og sosialdepartementet og Kredittilsynet.

Kredittilsynet har overfor pensjonsinnretningene presisert at inntil det foreligger en avklaring mht. om attføringspenger, rehabiliteringspenger og tidsbegrenset uførestønad skal likebehandles i forhold til lov om foretakspensjon, må pensjonsinnretningene forholde seg til ordlyden i lovens § 6–1. Dette innebærer at det skal utbetales uførepensjon fra pensjonsordningen samtidig med tidsbegrenset uførestønad fra folketrygden, og at det ikke skal foretas noen tilpasning mellom de to ytelsene ved at uførepensjon fra pensjonsordningen bare utbetales delvis.

Pensjonsordninger etter lov om innskuddspensjon i arbeidsforhold

Det kan tilknyttes uførepensjon til innskuddspensjonsordninger, og ytelsen skal i så fall følge bestemmelsene om uførepensjon i lov om foretakspensjon. Det er derfor de samme problem-

stillinger knyttet til uførepensjon i innskuddspensjonsordninger som i fortakspensjonsordninger.

Kommunale kollektive pensjonsordninger

Pensjon fra kommunale pensjonsordninger utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget (normalt sluttlønnen) ved minst 30 års opptjening. Pensjonsordningene har såkalt bruttogaranti på uførepensjon (og alderspensjon). Pensjonen samordnes med eventuelle ytelser fra folketrygden, på den måten at folketrygden alltid utbetales fullt ut, mens den kommunale pensjonsordningen betaler det resterende opp til garantnivået på 66 prosent.

Hovedregelen er at uførepensjon ikke utbetales så lenge medlemmet har rett til sykepenger etter lov om folketrygd eller har rett til lønn fra arbeidsgiver i henhold til sentralt avtalt tariffavtale. Det stilles således ikke krav om at det skal være innvilget uførepensjon fra folketrygden.

Tidsbegrenset uførestønad utgjør som nevnt 66 prosent av pensjonsgivende inntekt. Dette tilsvarer garantnivået for kommunale pensjonsordninger. KLP, som er den største aktøren på det kommunale pensjonsmarkedet, har etter endringene i folketrygdens beregningsregler for attførings- og rehabiliteringspengene for noen år siden, erfart at det ofte blir utbetalt relativt lite eller ingenting fra pensjonsordningen. Det forventes at dette også blir tilfelle når det innvilges tidsbegrenset uførestønad fra folketrygden.

Det kan reises spørsmål om det er urimelig at store grupper av de som mottar tidsbegrenset uførestønad får utbetalt lite eller ingenting i uførepensjon fra den kommunale pensjonsordningen. Liten eller ingen utbetaling skyldes imidlertid den lovfestede samordningen mellom folketrygdytelser og kommunale pensjoner. Kredittilsynet vil derfor peke på at bortfall av kommunal pensjon som følge av samordning ikke er et resultat av svakheter ved systemet, men et utslag av at systemet fungerer etter intensjonen. Videre vil vi peke på at "bruttogarantien" i kommunal sektor er oppfylt selv om det ikke utbetales uførepensjon fra pensjonsordningen. Vi kan derfor ikke se at det er grunnlag for særordninger mht. samordning mellom kommunal pensjon og tidsbegrenset uførestønad.

Individuelle renteforsikringer (IPA og livrente)

Innen individuelle renteforsikringer er hovedytelsene alderspensjon. Det er imidlertid adgang til å tilknytte tilleggsytelser, deriblant uførepensjon.

Eksempel på bestemmelse i livsforsikringsselskapenes forsikringsvilkår:

Dersom forsikrede har vært minst 50 % arbeidsufør som følge av sykdom eller ulykke sammenhengende i en periode lenger enn karenstiden, har forsikringstakeren rett til uførepensjon. Den avtalte uførepensjonen utbetales i månedlige terminer. Uførepensjonen utbetales så lenge forsikrede er minst 50 % arbeidsufør, men ikke lenger enn

forsikringens varighet. Utbetalingen starter ved karenstidens slutt. Karenstiden er tiden fra arbeidsuførheten inntreffer til utbetalingene starter. Lengden på karenstiden fremgår av forsikringsbeviset.(...)

Innføring av tidsbegrenset uførestønad antas etter Kredittilsynets oppfatning ikke å påvirke utbetalingene fra de allerede inngåtte individuelle rente- og pensjonsforsikringskontraktene.

Individuelle kapitalforsikringer

Uførekapital er en form for individuell kapitalforsikring som gir en engangsutbetaling etter to års sammenhengende uførhet (minst 50 prosent) når uførheten er bedømt til å være varig. Enkelte livsforsikringsselskap har vilkår som gjør at det først utbetales uførekapital etter fem års sammenhengende uførhet.

Kredittilsynet har innhentet opplysninger om hovedlinjene i livsforsikringsselskaperes gjeldende praksis ved utbetaling av uførekapital. Når det gjelder vurdering av varighetskriteriet for utbetaling av uførekapital, opplyser selskapene at det foretas en egen selvstendig vurdering i forhold til forsikringsvilkårene. Dette kan muligens medføre en viss variasjon mellom selskapene mht. hvor strengt kravet om varighet blir vurdert, men selskapene legger vekt på folketrygdens intensjon om at det ikke skal være enklere å få tidsbegrenset uførestønad enn det er å få innvilget varig uførepensjon. Det synes således ikke som om selskapene har lagt seg på en praksis med å vente med utbetaling av uførekapital til det er innvilget varig uførepensjon i folketrygden.

Den praksis som er skissert over synes å være sammenfallende i alle livsforsikringsselskapene. Det er så vidt Kredittilsynet kjenner til hittil ikke oppstått særlige problemer eller tvister i forhold til de forsikrede for denne type forsikringer.

Forsikringer inngått med skadeforsikringsselskap

Innen skadeforsikring finnes flere produkter som yter engangsutbetaling for inntektstap ved varig ervervmessig uførhet (personskadeforsikring, yrkesskadeforsikring, trygghetsforsikring mv.).

Skadeforsikringsselskapene har rett og plikt til å vurdere om det foreligger varig ervervmessig uførhet uavhengig av folketrygdens avgjørelse. Innføring av tidsbegrenset uførestønad antas etter Kredittilsynet oppfatning ikke å påvirke utbetalingene fra skadeforsikringskontraktene.

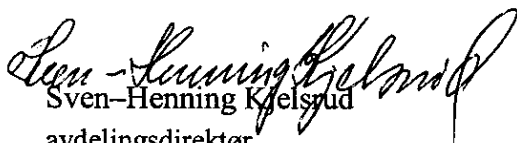
Prøving av pensjonsinnretningens vedtak om uførepensjon eller uførekapital

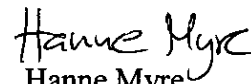
Dersom den forsikrede ikke er enig i pensjonsinnretningens avgjørelse mht. rett til uførepensjon eller uførekapital, er saken i utgangspunktet et privatrettslig anliggende som det faller inn under domstolene å behandle. Alternativt kan den forsikrede ta saken opp med

Forsikringsklagekontoret. Dette kontoret er opprettet av Forbrukerrådet, Finansnæringens Hovedorganisasjon og Næringslivets Hovedorganisasjon med det formål å fylle funksjonene i lov 16. juni 1989 om forsikringsavtaler § 20-1. Forsikringsklagekontoret vil eventuelt ta saken videre til Forsikringsklagenemnda, som avgir rådgivende uttalelser. Behandling av en sak i Forsikringsklagekontoret og Forsikringsskadenemnda er vederlagsfritt for den forsikrede.

Kredittilsynet behandler i hovedsak bare forhold hvor det er grunn til å anta at pensjonsinnretningene rutinemessig opptrer i strid med forsikringslovgivningen.

Med hilsen
Kredittilsynet

Sven-Henning Kjelsrud
avdelingsdirektør

Hanne Myre
seniorrådgiver